

عوامل موثر بر رفتار اطلاع‌یابی در کتابخانه دیجیتال از دیدگاه دانشجویان

حسین قلاوند^۱، پریا امیری^۲، یسرا علوان نصاری^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: در عصر حاضر کتابخانه‌های دیجیتال موجب تغییر در رفتار اطلاع‌یابی کاربران شده‌اند. این مطالعه با هدف بررسی عوامل موثر بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان در استفاده از کتابخانه دیجیتال انجام گرفت.

روش بررسی: در این پژوهش توصیفی - تحلیلی، با استفاده از جدول مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده ۲۳۴ دانشجو در دانشگاه علوم پزشکی آبادان جهت شرکت در مطالعه انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه بررسی رفتار اطلاع‌یابی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل آماری از نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که جریان تجربه، سودمندی و استفاده آسان به ترتیب دارای بیشترین میانگین بودند. میانگین رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان ۳/۳۸ با انحراف معیار ۰/۶۸ حاصل شد. بین سه مولفه شامل خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات، اطلاع‌جویی و نیاز اطلاعاتی با رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان در کتابخانه دیجیتال تفاوت معنادار بدست آمد. بین جنسیت، سن و رشته تحصیلی دانشجویان با نگرش آنها نسبت به رفتارهای اطلاع‌یابی در کتابخانه دیجیتال تفاوت معنی‌داری حاصل نشد.

نتیجه‌گیری: استفاده دانشجویان از درگاه کتابخانه دیجیتال در حال توسعه است. برای کارایی بهتر لازم است که کتابخانه‌های دیجیتال خود را با نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی کاربران تطبیق دهند. بمنظور بهبود شرایط استفاده باید برنامه‌ریزی مشخصی برای آگاهی بیشتر از خدمات کتابخانه دیجیتال انجام و کتابداران فعالانه‌تر در این خصوص اقدام کنند.

واژه‌های کلیدی: رفتار جستجوی اطلاعات، کتابخانه‌های دیجیتال، دانشجویان

پایام کلیدی: بین عوامل سودمندی، جریان تجربه، خودکارآمدی و اطلاع‌جویی دانشجویان با رفتار اطلاع‌یابی آنها در کتابخانه دیجیتال ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۱۰ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱/۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱/۱۰

ارجاع: قلاوند حسین، امیری پریا، علوان نصاری یسرا. عوامل موثر بر رفتار اطلاع‌یابی در کتابخانه دیجیتال از دیدگاه دانشجویان. مدیریت اطلاعات سلامت ۲۱:۱۴۰۳ (۱): ۴۹-۴۳.

مقدمه

در عصر حاضر افراد مختلف به اطلاعات متفاوتی برای استفاده شخصی، توسعه حرفه‌ای و زندگی اجتماعی نیاز دارند (۱). تشخیص نیازهای اطلاعاتی فرد او را در جهت جستجوی اطلاعات مورد نیاز خود به حرکت درمی‌آورد (۲). دانشجویان نیز مانند دیگر افراد به تناسب موقعیت خود اعم از مقطع تحصیلی، محل تحصیل، رشته تحصیلی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دارای نیازهای اطلاعاتی متفاوتی هستند (۳). آنها برای جستجو، شناسایی، گزینش، بازیابی، استفاده و به اشتراک‌گذاری اطلاعات از رویکردها و روش‌های متفاوتی استفاده می‌کنند. چنین رویکردها، روش‌ها و فعالیت‌هایی را اصطلاحاً رفتار اطلاع‌یابی می‌نامند. برای دانشجویان رفتار اطلاع‌یابی زمانی بروز می‌کند که اطلاعات جاری آنها برای تصمیم‌گیری یا فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی آنها کفایت نمی‌کند. در نتیجه، دانشجویان از منابع اطلاعاتی رسمی و غیررسمی مختلفی مثل کتابخانه، پایگاه‌های اطلاعاتی، اینترنت جهت دسترسی به اطلاعات مورد نیاز خود استفاده می‌کنند (۴).

فرآیند اطلاع‌یابی دانشجویان در محیط‌های مختلف و با استفاده از منابع اطلاعاتی گوناگون اعم از فیزیکی یا دیجیتال در جریان است (۳، ۵). کتابخانه‌ها به هر دو شکل سنتی و دیجیتال از جمله محیط‌های مورد استفاده برای رفع نیازهای اطلاعاتی هستند. فرآیند اطلاع‌یابی در کتابخانه بدلیل رابطه مستقیم آن با رفع نیازهای کاربران دارای

اهمیت است (۶). به همین دلیل کتابخانه‌ها باید رفتار اطلاع‌یابی کاربران خود را درک کنند تا در رفع نیازهای اطلاعاتی آنها توانا باشند.

کتابخانه‌های دیجیتالی بر پایه استفاده از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی شکل گرفته و در تلاش هستند تا زمینه لازم برای بروز رفتارهای اطلاع‌یابی موفق کاربران خود فراهم آورند. این کتابخانه‌ها با فراهم کردن امکان دسترسی کاربران خود به مجموعه‌های اطلاعاتی دیجیتال و ارائه خدمات اطلاعاتی مبتنی بر فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی، از جمله پایگاه‌های سودمند محسوب می‌شوند (۲). با این وجود، فایده کتابخانه دیجیتال زمانی برای کاربران قابل درک است که بتوانند به راحتی با این پایگاه ارتباط برقرار کرده و با جنبه‌ها و خدمات مختلف آن آشنا و جستجوی موفقیت‌آمیزی را نیز تجربه کنند (۷).

۱. استادیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی،

دانشگاه علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران.

۲. دانشجوی کارشناسی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران

۳. دانشجوی کارشناسی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران

نویسنده طرف مکاتبه: حسین قلاوند، استادیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران

Email: Hosseinghalavand@gmail.com

کاربران در محیط کتابخانه‌های دیجیتالی دانشگاهی بر اساس نوع انتظارآشان درباره دسترس‌پذیری و بازیابی اطلاعات، زمان استفاده و امکان جستجو و پذیرش منابع اطلاعاتی مختلف در حال تجربه کردن یک رشد ثابت در تعداد منابع هستند که می‌تواند به بهترین صورت نیازهای اطلاعاتی آنها را برطرف کند (۸).

به منظور برآورده کردن موثر نیازهای اطلاعاتی کاربران کتابخانه دیجیتالی، آگاهی از نیازها و رفتار اطلاعاتی آنان در توسعه مجموعه منابع، ارتقاء امکانات و بهبود خدمات ضروری است (۹). همچنین استفاده از کتابخانه‌های دیجیتالی به عنوان ابزار اطلاع‌جویی در دانشگاه و همچنین کاربردهای شخصی شده، هر روز در حال افزایش است و نشان دهنده میزان پذیرش و کاربرد کتابخانه‌های دیجیتالی توسط کاربران دانشگاهی است (۱۰). نگاه به رفتار اطلاع‌یابی کاربران دانشگاهی در محیط کتابخانه‌های دیجیتالی می‌تواند هم اهمیت میزان رضایت و عدم آن را از سوی کاربران روشن ساخته و هم در بهبود عملکرد مجموعه کتابخانه‌های دیجیتالی دانشگاهی ارتقاء صورت گیرد. با توجه به آنچه که تاکنون درباره نوع رفتار اطلاع‌یابی و اهمیت شناخت آن برای کتابخانه‌های دیجیتالی گفته شد، (۱۱) این پژوهش با هدف بررسی عوامل موثر بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان در کتابخانه دیجیتال انجام گرفته است. نتایج مطالعه حاضر با دستیابی به شناختی مناسب، امکان بهره‌گیری از کتابخانه دیجیتال در توسعه خدمات به دانشجویان را فراهم می‌آورد و در نهایت میزان اهمیت این موضوع در هنگام نیاز اطلاعاتی سنجیده شود.

روش بررسی

این پژوهش کمی از نوع توصیفی - تحلیلی است. جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل ۱۶۰۰ دانشجوی شاغل به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی آبادان در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ بودند که با استفاده از جدول مورگان ۲۳۴ نفر از آنها به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده بر اساس رشته‌های تحصیلی جهت شرکت در مطالعه انتخاب شدند.

در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه بررسی رفتار اطلاع‌یابی در محیط کتابخانه‌های دیجیتال، ساخته شده توسط Zha و همکاران (۱۲) و بومی‌سازی شده توسط فیروزجاه و یمنی فیروز استفاده شد (۱۳). این پرسشنامه شامل سه سوال جمعیت شناختی و ۲۷ سوال برای سنجش هشت شاخص رفتار اطلاع‌یابی می‌باشد.

این شاخص‌ها شامل استفاده آسان از کتابخانه دیجیتال (۴ سوال درباره درک کاربر از تلاش مورد نیازش برای استفاده از کتابخانه دیجیتال)، سودمندی کتابخانه دیجیتال (۴ سوال درباره باور کاربران بر تاثیر مثبت کتابخانه دیجیتال بر مطالعه و کار آنها)، جریان تجربه (۳ سوال درباره احساس کاربران در هنگام استفاده از کتابخانه دیجیتال)، خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات (۳ سوال قضاوت‌های فردی کاربران برای جستجو، مقایسه و ارزیابی اطلاعات)، عملکرد فردی (۴ سوال درباره توانایی کاربر برای انجام کار با کتابخانه دیجیتال)، اطلاع‌جویی در کتابخانه دیجیتالی (۳ سوال رفتار واقعی کاربر در کتابخانه دیجیتال نسبت به تکرار و زمان جستجو)، نیاز اطلاعاتی (۳ سوال درباره نیازهای کاربران هنگام جستجو) و شهرت (۳ سوال درباره شناخته شده بودن اجزاء و اطلاعات کتابخانه دیجیتال) می‌باشد. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت پنج گزینه‌ای تنظیم شده است که در آن گزینه‌های کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم به ترتیب نمره ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ دریافت کرده‌اند. فیروزجاه و یمنی فیروز روایی نسخه اولیه فارسی این پرسشنامه با نظرسنجی از اساتید رشته کتابداری تضمین و پایایی آن را بر اساس محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰٫۹۴۲ گزارش داده‌اند (۱۳). این پرسشنامه در مطالعات مرتبط دیگر مورد استفاده قرار گرفته و روایی محتوایی آن مورد تایید مجدد و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ عدد ۷۷ درصد گزارش گردیده است (۱۴). در پژوهش حاضر نیز پایایی این پرسشنامه با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، ۰٫۸۸۱ حاصل و مورد تایید قرار گرفت. پس از گردآوری داده‌ها برای تجزیه و تحلیل آماری از نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ برای تعیین شاخص‌های توصیفی و تحلیلی شامل فراوانی، درصد فراوانی، درصد فراوانی تجمعی، آزمون تی-تک نمونه‌ای، تی مستقل و تحلیل واریانس آنووا در سطح معناداری ۰٫۰۵ استفاده شد. این مطالعه دارای تاییدیه اخلاقی به شماره IR.ABADANUMS.REC.1401.159 از دانشگاه علوم پزشکی آبادان است.

یافته‌ها

پس از توزیع اولیه پرسشنامه بین ۲۳۴ نمونه انتخاب شده، تعداد ۱۲۳ پرسشنامه تکمیل گردید. با پیگیری مجدد و ارسال پیام یادآور بصورت هفتگی، ۷۷ نفر دیگر نیز پرسشنامه را تکمیل کردند. در مجموع ۲۰۰ نفر از نمونه‌های انتخاب شده در این مطالعه شرکت کردند.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت شناختی دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش

فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
۷۲	۳۶	۳۶
۱۲۸	۶۴	۱۰۰
۲۰۰	۱۰۰	
مجموع		
۱۸-۲۰	۳۲	۳۲
۲۱-۲۲	۴۵/۵	۷۷/۵
۲۳-۲۴	۱۳/۵	۹۱
۲۵ و بیشتر	۹	۱۰۰
۲۰۰	۱۰۰	
مجموع		

فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
پزشکی	۴۰	۲۰
پرستاری	۶۲	۵۱
اتاق عمل	۱۷	۵۹/۵
هوشبری	۱۴	۶۶/۵
بهداشت عمومی	۱۷	۷۵
بهداشت حرفه ای	۶	۷۸
بهداشت محیط	۵	۸۰/۵
فناوری اطلاعات سلامت	۱۰	۸۵/۵
کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی	۲۰	۹۵/۵
فوریت های پزشکی	۵	۹۸
علوم آزمایشگاهی	۴	۱۰۰
مجموع	۲۰۰	۱۰۰

همانطور که جدول ۱ نشان می دهد تعداد ۲۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان در این مطالعه شرکت داشتند. ۶۴ درصد از کل دانشجویان زن بودند. با توجه به اینکه دانشگاه علوم پزشکی آبادان دارای تحصیلات تکمیلی نمی باشد، به غیر از دانشجویان دوره عمومی پزشکی، تمامی دانشجویان شرکت کننده در

پژوهش حاضر در مقطع کارشناسی مشغول به تحصیل بوده و ۷۷/۵ درصد آنها دارای سن کمتر از ۲۵ سال بودند. دانشجویان پرستاری بیشترین فراوانی (۳۱ درصد) و دانشجویان رشته علوم آزمایشگاهی کمترین میزان مشارکت (۲ درصد) را در این پژوهش داشتند.

جدول ۲: نتایج توصیفی رفتار اطلاع یابی در محیط کتابخانه دیجیتال از دیدگاه دانشجویان

مولفه های رفتار اطلاع یابی در محیط کتابخانه دیجیتال	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
استفاده آسان	۲۰۰	۱	۵	۳/۴۴	۰/۵۵
سودمندی	۲۰۰	۱	۵	۳/۵۵	۰/۷۱
جریان تجربه	۲۰۰	۰/۶۷	۵	۳/۶۴	۰/۷۵
خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات	۲۰۰	۰/۶۷	۵	۳/۱۶	۰/۶۵
عملکرد فردی	۲۰۰	۱	۵	۳/۴۰	۰/۶۰
اطلاع جویی	۲۰۰	۱	۵	۳/۱۵	۰/۶۵
نیاز اطلاعاتی	۲۰۰	۱	۵	۳/۳۲	۰/۶۷
شهرت	۲۰۰	۰/۳۳	۵	۳/۳۸	۰/۶۸
رفتار اطلاع یابی				۳/۳۸	۰/۶۸

جدول ۲ نتایج توصیفی حاصل از تحلیل داده های گردآوری شده بر اساس نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان درخصوص هشت شاخص رفتار اطلاع یابی در کتابخانه دیجیتال را نشان می دهد. یافته ها نشان داد که جریان تجربه، سودمندی و استفاده آسان به ترتیب دارای بیشترین میانگین و مولفه های

اطلاع جویی، خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات و نیاز اطلاعاتی نیز به ترتیب دارای کمترین میانگین بودند. به طور کلی میانگین نمره حاصل شده در این مطالعه، بر اساس مقیاس لیکرت، بعنوان رفتار اطلاع یابی دانشجویان ۳/۳۸ با انحراف معیار ۰/۶۸ حاصل شد.

جدول ۳: نتایج آزمون تی تک نمونه ای در بررسی رفتار اطلاع یابی و مولفه های آن در بین دانشجویان

مولفه های رفتار اطلاع یابی در محیط کتابخانه دیجیتال	تعداد	میانگین $\pm$ انحراف معیار	نمره معیار	مقدار تی	سطح معنی داری
استفاده آسان	۲۰۰	0.44 ± 0.55	۳	۱/۷۱۳	۰/۰۸۸
سودمندی	۲۰۰	0.55 ± 0.71	۳	۳/۵۰۶	۰/۰۰۱
جریان تجربه	۲۰۰	0.64 ± 0.75	۳	۴/۹۴۲	۰/۰۰۰
خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات	۲۰۰	0.16 ± 0.65	۳	-۴/۷۷۶	۰/۰۰۰
عملکرد فردی	۲۰۰	0.40 ± 0.60	۳	۰/۶۱۴	۰/۵۴۰
اطلاع جویی	۲۰۰	0.15 ± 0.65	۳	-۴/۹۶۲	۰/۰۰۰
نیاز اطلاعاتی	۲۰۰	0.32 ± 0.67	۳	-۱/۱۴۸	۰/۲۵۳
شهرت	۲۰۰	0.38 ± 0.68	۳	۰/۰۶۹	۰/۹۴۵
رفتار اطلاع یابی	۲۰۰	0.38 ± 0.68	۳	۰/۱۱۶	۰/۹۰۸

اطلاع‌جویی با رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان در کتابخانه دیجیتال تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P\text{-value} < 0.05$). همچنین دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش مولفه‌های استفاده آسان، عملکرد فردی، نیاز اطلاعاتی و شهرت را فاقد تفاوت معنی‌دار با رفتار اطلاع‌یابی در کتابخانه دیجیتال دانسته‌اند ($P\text{-value} > 0.05$).

جدول ۴: تحلیل واریانس رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان در کتابخانه دیجیتال بر حسب جنس، سن و رشته تحصیلی

میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	F	سطح معنی داری
جنسیت	مرد	۱۹۹	۰/۷۳۲	۰/۳۹۳
	زن			
سن	۲۰-۱۸	۱۹۹	۰/۷۵۳	۰/۵۲۲
	۲۲-۲۱			
رشته تحصیلی	۲۴-۲۳	۱۹۹	۱/۲۱۵	۰/۲۸۳
	۲۵ و بیشتر			
	پزشکی			
	پرستاری			
	کتابداری پزشکی			
	اتاق عمل			
	بهداشت عمومی			
	هوشبری			
	فناوری اطلاعات سلامت			
	بهداشت حرفه‌ای			
	بهداشت محیط	۱۹۹	۱/۲۱۵	۰/۲۸۳
	فوریت‌های پزشکی			
	علوم آزمایشگاهی			

مطرح کرده‌اند که آگاهی از کتابخانه‌های دیجیتال معانی و تفاسیر زیادی را به خود اختصاص داده است و به شدت به زمینه‌ای که برای آن استفاده می‌شود بستگی دارد (۲۱-۲۰).

نتایج این مطالعه حاکی از آن است که کتابخانه دیجیتال منابع و خدمات مؤثری را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد و همچنین تأثیر قابل توجهی بر پیشرفت علمی آنها دارد. برخی مطالعات گذشته حمایت کتابداران در مورد استفاده از منابع کتابخانه دیجیتال را ناکافی دانسته‌اند (۱۷، ۲۲). دانشگاه علوم پزشکی آبادان در بازه زمانی انجام این مطالعه فاقد تحصیلات تکمیلی بود و به همین دلیل و برخلاف نتایج مطالعات قبلی کارکردهای پژوهشی کتابخانه دیجیتال برای دانشجویان این دانشگاه کمتر مورد اشاره قرار گرفته است (۲۳-۲۵). نتایج مطالعات گذشته نشان می‌دهد که سطح استفاده و رضایت از خدمات کتابخانه دیجیتال در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی مناسب است و بر همین مبنا کتابخانه‌ها می‌توانند دانشجویان را تشویق کنند تا از خدمات مرجع کتابخانه دیجیتال برای جستجوی مؤثر و کارآمد اطلاعات استفاده کنند (۲۶-۲۷).

یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که از بین هشت شاخص بررسی شده برای رفتار اطلاع‌یابی، جریان تجربه، سودمندی و استفاده آسان دارای بیشترین میانگین و مولفه‌های اطلاع‌جویی، خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات و نیاز اطلاعاتی دارای کمترین میانگین در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان بودند. مطالعات گذشته نیز تأکید دارند که بیشترین تأثیر را جریان تجربه کاربر بر جستجوی اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتال دارد (۱۲، ۲۸). در رابطه با تجربه کاربر بیان شده

جدول ۳ یافته‌های استنباطی این مطالعه را بر اساس محاسبه آزمون تی تک نمونه‌ای در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ نشان می‌دهد. در این پژوهش حد وسط مقیاس لیکرت به عنوان نمره معیار در نظر گرفته شده است. نتایج بدست آمده نشان داد که بین چهار مولفه شامل سودمندی، جریان تجربه، خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات و

برای بررسی نگرش دانشجویان درباره رفتار اطلاع‌یابی در کتابخانه دیجیتال بر حسب جنس، سن و رشته تحصیلی آنها، از آزمون تحلیل واریانس ANOVA استفاده شده است. همچنان که جدول ۴ نشان می‌دهد بین هیچکدام از متغیرهای جنسیت ($Sig=0.393$)، سن ($Sig=0.522$) و رشته تحصیلی دانشجویان ($Sig=0.283$) با نگرش آنها نسبت به رفتارهای اطلاع‌یابی در کتابخانه دیجیتال تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. بر این اساس می‌توان گفت که سه متغیر جنسیت، سن و رشته تحصیلی دانشجویان جزء عوامل تأثیرگذار بر رفتار اطلاع‌یابی آنها در درگاه کتابخانه دیجیتال نمی‌باشند.

بحث

مطالعات قبلی ابعاد متفاوتی مانند محیط ارائه خدمت، حجم خدمات، تنوع خدمات، منابع و قالب‌های مختلف، سرعت، زمان، مکان و انتظارات کاربران را برای رفتار اطلاع‌یابی در محیط‌های دیجیتال مورد سنجش قرار داده (۱۵) و نشان داده‌اند که استفاده دانشجویان از درگاه کتابخانه دیجیتال در حال توسعه است (۱۵-۱۷). نتایج مطالعات گذشته نشان داده است که دسترسی ۲۴ ساعته، اصالت منابع، راهنمایی کاربران و به روز بودن اطلاعات، محققان را تشویق به استفاده از کتابخانه دیجیتال می‌کند. با این حال، ترجیح آنها برای مطالب چاپی بر مواد الکترونیکی، سرعت پایین دانلود اینترنت و در دسترس نبودن نشریات قدیمی و آرشویی از دلایل رایج استفاده کمتر از کتابخانه دیجیتال است (۱۸). بسیاری از کاربران بالقوه ممکن است بدلیل عدم آگاهی هنوز از کتابخانه‌های دیجیتال استفاده نکنند (۱۹). درحالی‌که برخی مطالعات دریافتند که آگاهی و استفاده از منابع دیجیتال بالا است، برخی دیگر

این مطالعه تنها با مشارکت دانشجویان مشغول به تحصیل در یک دانشگاه فاقد تحصیلات تکمیلی انجام شد. بنابراین، حجم کمتری از دانشجویان نسبت به مطالعات قبلی در نظر گرفته شد و از تکنیک نمونه طبقه‌ای متناسب تصادفی برای تهیه نمونه نماینده استفاده شد.

نتیجه‌گیری

این مطالعه با هدف بررسی عوامل موثر بر رفتار اطلاع‌یاب در کتابخانه دیجیتال از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان انجام گرفت. نتایج نشان داد که دانشجویان صرف نظر از جنسیت، سن و رشته تحصیلی، مولفه‌های سودمندی کتابخانه، جریان تجربه، خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات و اطلاع‌جویی را با رفتار اطلاع‌یابی خود دارای ارتباط معنی‌داری می‌دانند. در خصوص جستجوی اطلاعات در کتابخانه دیجیتال مشخص شد که تجربه کاربران بطور مستقیم بیشترین تاثیر را بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان دارد و بطور غیر مستقیم نیز دیگر شاخص‌های آن را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

پیشنهادهای

به منظور کارایی بهتر لازم است که کتابخانه‌های دیجیتال خود را با نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی کاربران تطبیق دهند. به همین دلیل لازم است برنامه‌ریزی مشخصی برای آگاهی بیشتر از خدمات درگاه کتابخانه دیجیتال انجام و کتابداران فعالانه‌تر در این خصوص اقدام کنند. پیشنهاد می‌گردد پژوهشگران دیگر با مشارکت چند دانشگاه و با هدف مقایسه رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان مقاطع تحصیلی مختلف پژوهش‌های دیگری با استفاده از ابزارها و مدل‌های مختلف رفتار جستجوی اطلاعات انجام دهند.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی دانشجویی با کد ۱۵۴۴ می‌باشد که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی آبادان انجام شده است. نویسندگان از تمامی دانشجویان شرکت‌کننده در این مطالعه تشکر می‌نمایند.

تضاد منافع

در انجام پژوهش حاضر، نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافی نداشتند.

است که به طور کامل تأثیرات سهولت استفاده و سودمندی بر جستجوی اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتال را واسطه می‌کند و بیشتر منجر به خودکارآمدی در دریافت اطلاعات و عملکرد فردی می‌شود (۱۳، ۲۹). در مطالعه حاضر وضعیت رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان در درگاه کتابخانه دیجیتال، مشابه مطالعات گذشته بود. مطالعات پیشین نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان از صحت اطلاعات در دسترس از طریق کتابخانه‌های دیجیتال موجود بسیار راضی بودند (۱۳، ۳۰). در مجموع، به جز عامل تجربه کاربر، اولویت‌بندی‌های متفاوت دانشجویان از عوامل موثر بر رفتار اطلاع‌یابی در این پژوهش با مطالعات قبلی مشهود بود. این تفاوت می‌تواند ناشی از تفاوت در مختصات گروه مورد مطالعه، دانشگاه مورد بررسی و یا ابعاد متفاوت کتابخانه دیجیتال در دسترس باشد.

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که بین چهار مولفه شامل سودمندی، جریات تجربه، خودکارآمدی در گرفتن اطلاعات و اطلاع‌جویی با رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان در کتابخانه دیجیتال تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش مولفه‌های استفاده آسان، عملکرد فردی، نیاز اطلاعاتی و شهرت را برای اطلاع‌یابی در درگاه کتابخانه دیجیتال فاقد تفاوت معنی‌دار دانسته‌اند. نتایج مطالعات گذشته با تأکید بر نقش تجربه کاربر در موفقیت رفتار اطلاع‌یابی نشان می‌دهند که اعتبار و شهرت منابع بر استفاده از درگاه کتابخانه دیجیتال تأثیر مثبت دارد و پیشنهاد داده‌اند که کتابداران می‌بایست با درک رفتارهای نوظهور اطلاع‌یابی کاربران خود، در جهت رفع نیازهای اطلاعاتی آنها اقدام نمایند (۱۱). یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین هیچ‌کدام از متغیرهای جنسیت، سن و رشته تحصیلی دانشجویان با نگرش آنها نسبت به رفتارهای اطلاع‌یابی در کتابخانه دیجیتال تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. نتایج برخی مطالعات گذشته که با مشارکت دانشجویان تحصیلات تکمیلی انجام گرفته است برخلاف یافته‌های مطالعه حاضر نشان داده است که بین رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان بر اساس جنسیت (۱۳، ۳۱)، برنامه تحصیلی و رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود داشته است (۱، ۱۳، ۱۸). می‌توان گفت درگیری فعالانه دانشجویان تحصیلات تکمیلی با فرایندهای پژوهشی و نیاز به خدمات کتابخانه‌های دیجیتال، در مقایسه با نیازهای دانشجویان کارشناسی، باعث بروز تفاوت در نتایج این پژوهش با مطالعات قبلی گردیده است.

References

1. Azami M, Fattahi R, Parierokh M. Evaluating the comprehensibility of the database interface environment and the purposefulness of users' information seeking behavior based on the Ellis model. Library and Information Sciences. 2012;15(4):39-57.[In Persian].
2. Suman AK, Patel M, Paul DP. Information Seeking Behavior of Users of Patna University Library, Bihar, with Special Reference to ICT: A Survey. Rabindra Bharati Journal of Philosophy. 2023;3(2):42-54.
3. Tonmoy TK, Islam MA. Do students look for information differently? Information-seeking behavior during the COVID-19 pandemic. Digital Library Perspectives. 2023;39(2):166-80.
4. Davarpanah M, Hashemi A. Scientific communication: information need and information behavior. Tehran: Dabizesh; 2007.[In Persian].
5. Sinha P, Kumari M, Amees M. Information seeking, sharing behaviour, and copyright violations among students in India in the digital age. Global Knowledge, Memory and Communication. 2023.
6. Tsakonas G, Papatheodorou C, Papachristopoulos L. Enforcement of information seeking behavior through digital library services. Dubrovnik and Mijet (HR)2008. p. 97-105.
7. Zerehsaz M, Fattahi R, Sanatjoo A. Guide behavior of digital library users: Examining influencing psychological factors using the theory of planned behavior. National studies of library and information organization. 2016;26(4):13-28.[In Persian].
8. Khanum A, Bashir F. Information competencies and information seeking behavior in digital paradigms: A case of Urdu literature. Sage Open. 2021;11(4):1-11.
9. Tella A. Information seeking behavior and challenges in digital libraries. Hershey: IGI global; 2016.
10. Alsalmi HMH. Information-Seeking Behavior in Multilingual Digital Libraries: A Study of the Saudi Digital Library. Florida The Florida State University; 2021.
11. Adabifirozja H, Yaminifiroz M. Investigating information seeking behavior in the environment of university digital libraries (case study: Allameh Tabataba'i University digital library). Journal of Knowledge Studies. 2018;11(40):71-83.[In Persian].
12. Zha X, Wang W, Yan Y, Zhang J, Zha D. Understanding information seeking in digital libraries: antecedents and consequences. Aslib Journal of Information Management. 2015;67(6):715-34.

13. Adabi-Firozjah H, Yamini-Firooz M. Investigating information seeking behavior in the environment of university digital libraries (case study: Allameh Tabatabai University digital library). *Journal of Knowledge Studies*. 2018;11(40):71-83.[In Persian].
14. Norouzi Y, Talkhabi M, AliPour Hafezi M. Investigating the information-seeking behavior of Arak University faculty members in using the Internet. *Library and information science and information technology*. 2009;3(10):81-91.[In Persian].
15. Fu Y, Lomas E, Inskip C, Bunn J. Understanding international users' library experience in the Digital Age-joining the behavioral and experiential aspects. *Journal of Documentation*. 2023;79(3):608-34.
16. Rafique A, Ameen K, Arshad A. Academic community's use of university digital library and their searching behaviour. *Global Knowledge, Memory and Communication*. 2024.
17. Toharudin U. Developing Students' Scientific Literacy through Wikipedia Digital Library. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*. 2023;18(24):211-9.
18. Mubeen I, Soroya SH, Mahmood K. Identifying the factors influencing digital library use among research students: a case of National Digital Library of Pakistan. *Digital Library Perspectives*. 2021;37(3):192-208.
19. Thong JY, Hong W, Tam K-Y. Understanding user acceptance of digital libraries: what are the roles of interface characteristics, organizational context, and individual differences? *International journal of human-computer studies*. 2002;57(3):215-42.
20. Atanda LA, Olukayode VA, Udoeduok ES. Librarians' Indices And Utilization Of Electronic Information Resources In Bowen University Iwo. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*. 2024;29:74-82.
21. Jan S, Ganaie SA, Khazer M. Scholars Perception Regarding Digital Library Resources and Services. In: Ganaie SA, editor. *Trends in Information Management*. Kashmir: University of Kashmir; 2017. p. 213-27.
22. Khan A, Ahmed S. The impact of digital library resources on scholarly communication: challenges and opportunities for university libraries in Pakistan. *Library Hi Tech News*. 2013;30(8):12-29.
23. Khan A, Ahmed S, Khan A, Khan G. The impact of digital library resources usage on engineering research productivity: an empirical evidences from Pakistan. *Collection Building*. 2017;36(2):37-44.
24. Rajkumar N, Tabassum H, Muthulingam S, Mohanraj A, Viji C, Kumar N, et al. Anticipated requirements and expectations in the digital library. *AI-Assisted Library Reconstruction: IGI Global*; 2024. p. 1-20.
25. Ogunleye AO. Postgraduate students' attitude towards the use of digital library repositories for research in Kwara State. *Indonesian Journal of Multidisciplinary Research*. 2023;3(2):289-96.
26. Zulkifli AF, A Wahid EE. The impact of academic digital library engagement among postgraduate scholars. *Journal of Information and Knowledge Management (JIKM)*. 2024;14(1):129-36.
27. Kadir RA, Rahman SA, Mustaffar M, Rahmad F, Amin Z, editors. *Demographic factors and awareness of academic digital libraries at higher learning institutions*. 24th IBIMA Conference; 2014; Milan: Italy Milan.
28. Iqbal M, Rafiq M, Soroya SH. Examining predictors of digital library use: an application of the information system success model. *The Electronic Library*. 2022;40(4):359-75.
29. Qian J, Wang M, Zhou L, Zeng C. User adoption behavior of rural public digital culture services from a personal information world perspective: A mixed research in China. *Library & Information Science Research*. 2024;46(1):101282.
30. Jabeen M, Qinjian Y, Yihan Z, Jabeen M, Imran M. Usability study of digital libraries: An analysis of user perception, satisfaction, challenges, and opportunities at university libraries of Nanjing, China. *Library Collections, Acquisitions, & Technical Services*. 2017;40(1-2):58-69.
31. Arif M, Kanwal S. Acceptance of digital library among female students and effects of limited access of digital library on their performance in research work: A case of International Islamic University. *The International Information & Library Review*. 2009;41(3):122-8

. Factors Affecting Information Seeking Behavior in Digital Library Based on Students' PerspectivesHossein Ghalavand¹, Paria Amiri², Yosra Alvannasari³**Original Article****Abstract**

Introduction: Information-seeking behavior of individuals has been greatly influenced by the emergence of digital libraries. The objective of this research was to examine the factor affecting information-seeking behavior of medical students when utilizing the digital library.

Methods: This descriptive-analytical study, through the utilization of Morgan table and stratified random sampling techniques, 234 student at Abadan University of medical sciences was chosen to partake in the research. Data collection was carried out using an information seeking behavior. Statistical analysis was conducted using SPSS version 21 software and frequency, one-sample t test, independent t test, and ANOVA analysis of variance calculated at a significance level of 0.05.

Results: Highest averages were observed for the flow of experience, usefulness, and ease of use. The average information-seeking behavior of students was calculated to be 3.38, with a standard deviation of 0.68. A notable distinction was observed among the three components, self-efficacy in obtaining information, information seeking, and information need, in relation to the information-seeking behavior of students in the digital library. However, no significant differences were found between gender, age, and field of study of students in terms of their attitude towards information-seeking behavior in the digital library.

Conclusion: The advancement in digital library usage depend on adapting to the information needs and information-seeking behaviors of users to maximize productivity. To enhance the usability of digital libraries, customized programs should be developed to increase user familiarity with the services offered, alongside a more proactive involvement of librarians.

Keywords: Information seeking behavior, Digital libraries, Students

Received: 30 Jan; 2024

Accepted: 25 Mar; 2024

Published: 29 Mar; 2024

Citation: Ghalavand H, Amiri P, Alvannasari Y. **Factors Affecting Information Seeking Behavior in Digital Library Based on Students' Perspectives.** Health Inf Manage 2024; 21(1):43-49.

Article resulted from a research project no1544 Supported by Abadan University of Medical Sciences.

1. Assistant Professor, Department of Medical library and Information Science, Abadan University of Medical Sciences, Abadan, Iran.

2. BSc, Medical library and information science, Student Research Committee, Abadan University of Medical Sciences, Abadan, Iran

3. BSc, Medical library and information science, Student Research Committee, Abadan University of Medical Sciences, Abadan, Iran

Corresponding Author: Hossein Ghalavand1; Assistant Professor, Department of Medical library and Information Science, Abadan University of Medical Sciences, Abadan, Iran Email: Hosseinghalavand@gmail.com